

POLITIKAI

ÓRAMUTATÓ

AZOK SZÁMÁRA,

KIK M TUDJÁK. HÁNYAT ÜTÖTT AZ ÓRA

KÉSZÍTETTE

BOROSS MIHÁLY.

SZEKESFEJERVÁR.
KIADJA KLÖKNER PÉTER.

Magyarország nem *volt*, hanem *lesz*.

Gróf Széchenyi István.

Magyarország nem *volt* és nem is *lesz* soha.

Miletics Zvetozár.

Az olvasóhoz.

Midőn a magyar korona országai és az ő Felségének uralkodása alatt álló többi országok közt fenforgó közös érdekű viszonyokról s ezek elintézésének módjáról szóló 1867. XII. törvénycikk megalkottatott, még pedig az országgyűlés nagy többsége által: az ellenpárt részéről, a mely a kiegyezkedést nem akarta, vagy legalább nem így akarta, heves harc indított a kiegyezkedés ellen s különösen a túlzók hírlapokban és demokrata körökben minden követ megmozdítottak, minden eszközt felhasználtak, hogy azt a mélyebb politikába avatlan s könnyenhívő tömeg előtt úgy tüntessék fel, mint a mely Magyarország nemzeti önállóságát s függetlenségét tökéletesen megsemmisíti s hazánkat Ausztria tartományává süllyesztí.

A szélső balpárt vezérférfiai által állásukat nem értő lelkészek, hivatásukról megfélelvezett iskolamesterek, tönkrejutott kis urak, lelketlen zugprókátorok, kicsapott gazdatisztek, bukott hivatal-vadászok s iskolakerülő suhancokkal alakított kis városi s falusi demokrata körök örült buzgalommal hirdették e hamis tant, húzták a vészharangot, bujtogattak, hogy a tudatlan tömeget elámítva, többségre s így uralomra vergődhessenek. Fájdalmasan tapasztalva, hogy a hamis tudomány mily hamar s mily könnyen talál hívőkre s követőkre: haza-

fiúi kötelességemnek tartóm ezen tanok ellen föllépni s megírom „Politikai kis kátémat”, hogy a helyzet megvilágítása s a kiegyezkedési alap magyarázása által azokat, a kik még meg nem tántorodtak, a hitben megerősítem, s azokat, a kik a hamis próféták után tévútra indultak, ha lehet, az igazság ismeretéhez visszavezéljem.

És Istennek hála! fáradságom s igyekezetem nem volt haszontalan, az elvesztett mag jó földbe hullott s megtermett gyümölcsét. A mit távolról sem mertem remény leni, most pedig büszkén dicsekedve mondhatom, kis művem oly pártolásnak Örvendett, a minővel kevés, népies munka dicsekedhetik, mert 1868 május hótól 1869 február hóig 5 magyar kiadást ért, sőt németre is lefordított s 2000 példányban terjedt el Sopronmegyében. De nem az tett engem különösen büszkévé; hanem azon tudat, hogy népünkben nem halt ki a jó, igaz és nemes iránti fogékonyság s vannak még e nemzet fiai közt ezerén meg százezerén, a kik meghallják az igaz szót s meg is hallgatják és beveszik azt; a kiket az üres ígéretek nem kábítanak meg, hanem saját józan eszök tanácsát követik.

E tudat indított arra is, hogy megírjam e kis politikai munkámat, a melyet most vesz a nyájas olvasó. Ennek az a feladata, hogy hegyét törje a kiegyezkedési alap ellen szórt rágalomnyilaknak s az olvasót meggyőzze a rágalmozók vádjainak alaptalanságáról.

Nem mondom én, hogy ezen kiegyezkedési mű tökéletes, mert mint emberi mű nem is lehet az: de megnyugtatásunkra s állami létünk tovább fejlesztésére alkalmas s elégséges alapnak tekintem s annak megváltoztatására vagy felforgatására irányzott minden kísérletet

jelenleg közállapotainkra nézve károsnak s veszélyesnek tartok, mert nekünk annyi évi hányatás s nyomás után legelső feladatunk, hogy erősödjünk és pedig mindenekelőtt a társadalmi téren kifejtett szabadelvű tevékenység által.

Akármit beszéljenek a kiegyezkedés ellenei, akár mily hangosan hirdessék is, hogy nemzeti önállásunk s függetlenségünk fel van áldozva, el van adva; hogy a közösügyes alkotmány által új terhek rovatnak vállainkra: tagadni nem lehet s egy józan ember sem tagadja, hogy a magyar, a mely közel két évtizedig idegen volt saját hazájában, ismét itthon érzi magát; minden józan embernek be kell vallania, hogy közállapotaink a kiegyezkedés óta oly lendületet nyertek, a társulati élet, művelődés, ipar s kereskedés oly emelkedésnek indult, a minőt néhány év előtt a leghevesebb vérűek sem mertek reményleni s merem mondani, maguk a túlzók sem álmodtak.

Ilyen kedvező fordulatot nyervén hazánk ügye, miért tennők ki azt kétes kimenetelű válságnak; miért töltenők a drága időt a meglevő alap lerontásával s egy új bizonytalan kigondolásával, holott még oly sok a teendő, a végzendő arra nézve, hogy e nemzet valahára boldog s megelégedett lehessen. Nem oda kell tehát törekedni, hogy új közjogi alapot teremtsünk, hanem hogy ezen alapon minél több jót tehessünk. Mozdítsuk elő a földművelést, fejlesszük az ipart, emeljük a kereskedést, hogy a nemzet a terhek viselésére képes s elég gazdag legyen. Karoljuk fel a tanügyet, hogy e nemzet minden fia sorsához képesti műveltséggel s ismeretekkel bírjon. Rendezzük a megyéket, városokat, községeket, hogy mindegyik a maga körében szabadon mozoghasson s a maga javát belátása szerint munkálhassa. Hozzunk igazságos polgári s büntető

törvényeket, hogy az igazság mérőserpenyője ellen senkinek se lehessen jogos panasza. Javítsuk utainkat, teremtsünk új meg új közlekedési eszközöket, jövedelemforrásokokat, hogy minden polgár sorsához képest, szorgalmas munkája mellett tisztességesen megélhessen s magát művelhesse is. Es ha ezt tesszük: akkor fog édes magyar hazánk a békés fejlődés útján haladva napról napra erősödni, s nemsokára a nagyság és dicsőség azon fokára emelkedni, a melyre gazdagsága, népe, józansága s erőteljességénél fogva hivatva van.

Ilyen gondolatok foglalkodtatták lelkemet, midőn e kis munkám megírásához fogtam, ezeknek megértésére s felfogására kívántam nyájas olvasóimat elkészíteni. Vajha sikerülne a tántorgókat megerősítenem, a tévelygőket jó útra vezetnem, a vakok szemeit felnyitnom s a rajongókat kiábrándítanom!

Adja Isten, hogy egyetértés lelke szállja meg e hon minden fiát, mert csak úgy lehet ez a mindnyájunk által szeretett s mindnyájunkat szerető anya – a h a z a – felvirágzó és boldog.

Írtam Sz.-Fejérvárott, 1871. máj. 31.

Boross Mihály.

POLITIKAI ÓRAMUTATÓ.

Kérdés. Mi volt Magyarország politikai tekintetben 1848 előtt?

Felelet. Rendi ország, a mennyiben egy bizonyos osztály, jelesül a nemesi rend bírt jogokkal és kiváltságokkal.

K. Mik voltak a nemesi rend nevezetesebb jogai és kiváltságai?

F. Csupán a nemesi rend választotta a megyei tisztviselőket s országgyűlési követeket; viselhetett megyei és országos hivatalokat; szerezhettek nemesi fekvő vagyont: ezek voltak kiűnő jogai. A nemesi rend nem adott katonát, nem viselte a közterheket, nem adózott, utat nem töltött, katonát nem tartott, ezek voltak kiváltságai.

K. Kiből állott még Magyarország összes lakossága?

F. Jobbágyokból, iparosokból; de ezeknek nem voltak jogaik, csak a terheket viselték, jelesül ezek adták a katonát, ezek adóztak, ezek teljesítették a közmunkákat.

K. Mikor szűnt meg ezen természetellenes állapot?

F. 1848-ban, a mikor a nemesi rend önként saját jó szándékából kimondta az országgyűlési követeknek népképviselőlet alapján való választását; a közös teherviselést; eltörülte a robotot és dézsmát; megszüntette a papi tizedet; polgári jogokkal ruházta fel a nemtelen osztályt, egy szóval törvény előtt egyenlővé tette e hon minden lakosát azon elv alapján, hogy a ki hordozza a haza terheit, részesüljön is annak jótéteményeiben.

K. *Mit nyert a jobbágyság az 1848-ki törvények által?*

F. a) Nyerte azon jogot, hogy az országgyűlési képviselők választásához szavazatával ő is járulhat, mint a született nemes ember.

b) Az eddig általa viselt terhek s adózások megosztattak a nemesi renddel.

c) Az úrbéri szolgálatok, mint: robot, dézsma s más pénzbeli fizetések alól felmentetvén, szabadabbá lett személye s szabadabbá lett az általa művelt szolgaföld.

d) Az úri hatóság alól felszabadítván, azon hatóság alá helyezték, a mely a hon többi polgári személye, vagyona s becsülete fölött örökdik.

e) A megyei közigazgatás s igazságszolgáltatás részesévé tették, a mennyiben a közügyek intézésébe s tisztviselők választásába befolyhat.

Ezek az 1848-iki törvényhozás legnevezetesebb vívmányai, a melyek a jobbágyság életében korszakot alkotnak.

K. *Melyik a legfontosabb törvénycikk az 1848-iki törvények közti*

F. A III-ik törvénycikk, a mely független felelős minisztériumot biztosít a nemzetnek, a mely függetlenül s önállóan kezeli Magyarország ügyeit.

K. *Mik a kötelességeik a felszabadított jobbágyoknak a haza iránt?*

F. Szeretni azt, mint jó fiak szeretik szülőiket; áldozni annak oltárán, mihelyt hívó szava segélyért kiált; vért s életet áldozni fenmaradásáért, mihelyt jóléte fenyegettetik; önmívelésök által emelni a nemzet szellemi erejét.

K. *Nyert-e a haza a jobbágyok felszabadítása által?*

F. Igenis nyert, mert néhány millió polgárt, a kik 1848-ig az alkotmány sáncain kívül állottak, törvényhozása által az alkotmány öreivé tett; szoros kötelékkel fűzött azon földhöz, a melynek addig csak terheit hordozván, de jótéteményeiben nem részesülvén, felvirágzásáért lelkesülni nem tudtak; de 1848-ban

a harcok mezején megmutatták, hogy háládatosok tudnak lenni szerető anyjok a haza iránt.

K. Békésen fejlődhetett-e az 1848-iki alkotmány?

F. Nem, mert a velünk testvérnépek fellázdáltak ellenünk, s az egyenetlenség s viszály öldöklő angyala pusztított köztünk, mígnem a világosi fegyverletétel meghozá a békét, de fájdalom! nem az élet, hanem a temető, a halál békéjét.

K. Meddig tartott Magyarország ezen siralmas állapota?

F. Tizenegy évig, a mely alatt hazánk alkotmánya tökéletesen megsemmisítettett, a nemzet nyelve lezárattott s a magyar idegenné lett saját hazájában.

K. Adtunk-e okot arra, hogy testvéreink ellenünk feltámadjanak?

F. Távolról sem, mert a haza jótéteményeiben velünk egyenlően részesültek, a jogokat velők egyenlően megosztottuk, a tehernek pedig nagyobb részét saját vállainkra hártottuk le 5 most már nincs egyéb teendők, mint feledés fátyolát borítani a múltra s testvéri kezet nyújtani azoknak, a kik velünk együtt hivatvák az ország felvirágzásán együtt-munkálni.

K. Mi vetett véget a nemzet tizenegy évi szenvedéseinek?

F. A tizenegy évi szenvedés jajja, a nemzet általános panasza feljutott valahára a trón zsámolyához s a népei igazságos kérelmét megértő fejedelem tanácskozássra hívta meg magyar tanácsosait s megszületett az 1860 October 20-iki diploma, a magyar alkotmányos élet gyöngye csirája.

K. Mikép fogadta a magyar nemzet az 1860 October 20-iki diplomát?

F. Igen hidegen, mert alkotmányunk sarkkövét, az adó- s újoncmegszavazást a birodalmi tanácsba helyezte át s e miatt a szabadabban lélegző nemzet, az October 20-iki diploma mellőzésével, az általa egyedül törvényesnek ismert 1848-iki tért foglalta el s a megyéket ezen szellemben szervezte, a melyeknek makacs ellenállásán megbukott az írj alkotmány által tervezett egyesítési eszme.

K. *Lette mégis valami eredménye az 1860 oct. 20-iki diplomának?*

F. Igenis lett, az, hogy az országgyűlés 1861 april 6-dikára összehivatott Pestre s a nemzetnek alkalom nyílt szabadon feljajdulni sérelmei fölött s elmondani óhajtásait, hogy a fejedelem értse s tudja meg, mikép láncolhatja magához a magyar nemzetet.

K. *Milyen pártok alakultak az 1861-iki országgyűlésen?*

F. Határozati és felirati pártok, a melyek bármily éles ellentétben állottak is egymással, különböző utakon egy cél felé törekedtek.

K. *Mit akart a határozati párt?*

F. A határozati párt nem akart addig az alkudozások terére lépni, míg a törvényes állapot, jelesül az 1848-iki törvények tetteleg vissza nem állíttatnak, ezért nem akart a fejedelemhez felírni, hanem a nemzet kívánatát határozatban kívánta kimondatni.

K. *Mit akart a felirati párt?*

F. A felirati párt a Felséghez akart egy feliratot intézni, a melyben a fejedelem iránti tisztelet kifejezése mellett az ország jogainak visszakövetelése is benfoglaltassék, hogy így a fejedelem bizalmát megnyervén, a kiegyezés sikerét előmozdíthassa s a nemzet annyi év óta táplált vágyait kielégíthesse.

K. *Melyik párt győzött?*

F. A felirati párt; de bármily méltóságos s nagyszerű volt is a felirat, eredménye nem lön más, mint hogy az országgyűlés feloszlattatott s a megyék egymásután lemondtak.

K. *Mi követte az 1861-iki rövid alkotmányos korszakot?*

F. Négy évig tartó alkotmányszünetelés, a mely alatt a bécsi kormány mindent elkövetett, hogy az October 20-iki

diplomát megvalósítsa, a magyar hazafiak pedig, hogy a magyar alkotmányt visszaállítsák.

K. Melyik párt működését koronázta siker?

F. A magyar hazafiak működését, mert a Felség 1865. június 6-án meglátogatván hazánkat, a nemzet határtalan ragaszkodása bizalmat költött lelkében s Budán június 8-án szakított a régi rendszerrel s azon perctől fogva rohanó sebességgel követték egymást a hazánkra nézve nagy horderejű események.

K. Melyik a legfontosabb esemény?

F. Az országgyűlésnek 1865. évi december 10-kére történt összehívása, a melyet a Felség saját személyében ígért megnyitni.

K. Mikor nyitotta meg a Felség az 1865-iki országgyűlést?

F. December 14-én, minden magyart remény- s lelkesedéssel eltöltő trónbeszéddel, a melyben kijelentette, hogy a függő kérdéseket alkotmányos utón kívánja elintéztetni.

K. Micsoda pártok alakultak az 1865-iki országgyűlésen?

F. Jobb és balpárt, a melyek közül mindegyik az alkotmány visszaállítására törekedett, csak hogy az utakat és eszközöket különbözőleg választották meg, s hosszas heves küzdelem után a jobb pártnak sikerült az alkotmány hajóját békés révpartra vezetni.

K. Mi az 1865-iki országgyűlésnek legnagyobb horderejű intézkedése?

F. A magyar korona országai s ő Felsege uralkodása alatt álló többi országok közt fenforgó közös érdekű viszonyoknak megállapítása s azoknak törvény útján elintézése, a mint az az 186^s/7. XII-ik törvénycikkben olvasható.

K. Mit tartanak ezen törvénycikkről az ellenpártiak?

F. Azt, hogy ezen törvény hazánk függetlenségét s önállóságát megsemmisíti s Magyarországot Ausztria tartományává teszi.

K. Kiből állott a jobb párt az 186⁵/7-diki országgyűlésen?

F. Azon férfiakból, a kik 1825-től 1848-ig mindig a haladás zászlója alatt küzdöttek; azon férfiakból, a kik az 1848-diki korszaknak előkészítői, vezetői s szereplői; a kik az 1848-diki törvények s így a jobbágyság eltörlésének is indítványozói s alkotói voltak s a kik a haza boldogításában szerzett érdemeikért a nép tisztelete tárgyául szolgáltak.

K. Lehet-e egy ily pártról józan észszel feltenni, hogy az szándékosan oly törvényt alkotott, a melyek hazánk megrontására szolgálnak?

F. Csak a leggaládabb roszakarat s minden szeméremből kivetkőzött lelketlenség vádolhatja hazaárulással az oly kitűnő férfiakból alakult pártot, miután semminemű ok sem létezik arra nézve, hogy azon férfiak, a kik évtizedeken keresztül küzdöttek a nemzet jóléte, önállása s szabadságáért; a kik börtönt s száműzetést szenvedtek hazánk szent ügyéért, most egyszerre árulói legyenek azon ügynek, a melynek felszentelt bajnokai voltak.

K. Mi a kötelességünk mint alkotmányos polgároknak egymás irányában í

F. Az, hogy egymás politikai meggyőződését tiszteletben tartsuk, senkit azért, hogy a jobb, vagy bal párthoz tartozik, ne üldözzünk, ne gúnyoljunk.

K. Mi a kötelességünk mint alkotmányos polgároknak a haza iránt?

F. Az, hogy ne csak szóval, hanem tettel is mutassuk s tanúsítsuk hazánk iránti szeretetünket, s a mikor a közügyek áldozatot kívannak, mindig ott legyünk az áldozók között.

K. Minek kell tekinteni az 1867-diki kiegyezkedési alapot?

F. Az 1849-diki nagy szerencsétlenségben állami létünk megsemmisült s majd két évtizeden keresztül önkényes hatalom

uralkodott fölöttünk, a mely rólunk nélkülünk intézkedett. A megsemmisülés e tengeréből három út vezethette volna ki állami létünk roncsolt hajóját. Első az aldunai tartományokkal való szövöttezés; de a mely, mivel nem volt életrevaló, a mint megszületett, azonnal meghalt; második lett volna valamely külföldi hatalom beavatkozására támaszkodott felkelés; de mivel a nemzet keserűen érezte a forradalom utóizét, az 1859 s 1866-ban kínálkozott alkalmak iránt közönyös, mondhatni hideg maradt: így csak a harmadik, a békés kiegyezés útja maradt fenn a magyar nemzetnek, a melyre annál örömebb lépett, mivel érezte, hogy a sok ideiglenesség alatt ereje kimerült, s ha még tovább dacol, ha rögtön gyógyító ír nem nyújtatik, talán végkép megsemmisül. Ily előzmények után tehát az 1867-diki egyezmény nemzeti életünkben nyugpontul s békés átmeneti korszakul tekintendő, a mely az elnyomatás állapotából a függetlenség és szabadsághoz vezet, és itt nem szabad a pillanat szeszélyeinek, vagy a megdondolatlan túlhajtásnak helyet adnunk, ha csak azt nem akarjuk, hogy a már elért eredményt kockára téve, legszébb álmaink páráként eltűnedezzenek; mert a politikában is áll az, a mit a magyar példabeszéd mond: „a ki egyszerre sokat markol, keveset fog” és ama másik: „lassan menj, tovább érsz.”

K. Hely es en s alkotmányos polgárhoz illően cselekesznek-e azok, a kik az 1867/8-diki országgyűlésen hozott törvények ellen izgatnak?

F. Igen helytelenül cselekesznek, mert minden fennálló törvényt, legyen az jó vagy rász, lelkiismeretesen kell teljesíteni s megtartani, mert csak azáltal juthatunk annak megismeréséhez, hogy mi abban az állam érdekeire nézve hasznos és mi a veszedelmes, ha míg fennáll, híven teljesítjük. A törvényt szabad és lehet is azon testületnek, a mely hozta, módosítani, vagy megváltoztatni; de az ellen a tömegeket felzaklatni minden esetre tapintatlanság, sőt hazafiatlanság, embertelenség, mert ha a törvény-áthágót büntetik, az izgató rendesen kimossa a kezét.

K. Hogy az izgatások s üres ígéretek kész fülekre ne találjanak, mire kell törekedni egy alkotmányos népnek?

F. Arra, hogy a nemzet minden tagja társadalmi állásához képest magát kimívelje, s ipar és szorgalom által polgári függetlenségre tegyen szert. Mert minél erősebb erkölcsileg, minél miveltebb szellemileg, minél módosabb vagyoniilag valamely nép: annál tökéletesebbek lesznek államintézményei, – míg ellenkezőleg mi véletlen, saját valódi érdekeit nem ismerő, könnyen ámítható s vezethető nép a legtökéletesebb alkotmányt is ingataggá teszi.

K. Mi tehát a főkellék egy alkotmányos nemzetben í

F. Kellő míveltség és függetlenség. E két tulajdon nélkül a nép szabadsága pusztá agyrém, csak írott malaszt s alkotmányos jogosultsága nem egyéb, mint feljogosíttatás arra, hogy magát a nagyravágyás, hiúság s lelketlenség által vakeszközül használtatta, s szavazatát, mint hitvány portékát, borért, vagy más haszonért áruba bocsáthatta, a mi nemcsak polgárilag gyalázza meg az embert, hanem emberi méltóságából is kivetkőzteti.

K. Hogyan szerezhetjük meg e két tulajdont?

F. A függetlenséget megszerezhetjük, ha munka és szorgalom által oly vagyoni állásra teszünk szert, a melyben az ámítók csábító ígéreteit könnyen visszautasíthatjuk s polgári jogainkat önállóan használjuk. A kellő míveltséget megszerez-zük tanulás, jó könyvek olvasása s mívelt emberekkel való társalgás által; megszerezhetjük az által is, ha minden kétes teendőinkben a nép valódi barátait felkeressük s azoknak tanácsát követjük.

K. Kik a nép valódi barátai?

F. Azok, a kik társadalmi és politikai téren egyiránt a nép és haza boldogságát munkálják; a kik a nép jóléte előmoz-

dítására s felvilágosítására czélzó hasznos intézkedéseket tesznek; a kik a népet minden érdek s hivatalkeresés nélkül felkeresik s oktatják; a kik nem hízelegnek a nép szeszélyének, hanem szemébe mondják hibáit, fogyatkozásait s megmutatják az utat és módot, a mely által azokat javíthatja; a kik az anyagi és szellemi haladás útján vezetik; a kik nyomorúságában segítik, szomorúságában vigasztalják s tigyebajos állapotában tanácsolják.

K. A nép valódi barátai-e azok, a kik előtte az igazságot eltitkolják, és soha nem teljesíthető, vagy teljesülhető Ígéretekkel ámitják s járatlanságával visszaélnék?

F. Nem barátai, sőt a legnagyobb ellenségei; mert a tudatlan nép könnyenhívőséget arra használják fel, hogy annak segítségével saját kítűzött céljaikat keresztül vihessék; mert a népben utolérhetlen vágyakat és reményeket költvén, a késő kiábrándulás és csalódás által a polgároknak egymás iránti hitét s bizalmát rendítik meg; mert nem arra törekeshnek, hogy a nép felvilágosittassék és saját szemével lásson, hanem azon vannak, hogy üres Ígéreteik által a nép szemére hályogot vonván, azt mint vakot saját kényök s kedvök szerint vezethessék.

K. Melyek a népámitók legmegszokottabb s legnemtelenebb fegyvereik?

F. Az adózás eltörlése, a katonáskodás megszüntetése, a közösügyes kormány megbuktatása, bélyeg s trafik eltörlése, a papi javak felosztása; szóval olyan ígérek, a melyek a fülnek kedvesen csengenek; de vagy soha, vagy csak hosszas idők multával teljesíthetők.

K. Hihető-e azon botor állítás, hogy az adózást el lehet törölni?

F. Nem hihető, legalább józan gondolkozású ember nem hihet el ily hazug ámitást, mert valamint egyes háznak s községnek vannak kiadásai s költségei, a melyeket a község s egyes

birtokok jövedelméből, a lakosok adójából kell fedezni: úgy az államnak is vannak kiadásai, terhei, a melyeket az egyes polgároknak kell viselniök, mert azért állottunk emberi társaságba, azért formáltunk egyes nemzetcsoportokat, hogy állami létünket közös erővel, közös adakozással fentartsuk; de meg az osztó igazság is azt kívánja, hogy minden polgár a mily arányban élvezi a társadalom és állam jótékonyságait, azon arányban hordozza annak terheit is.

K. Fennállhat-e valamely állam véderő, katonaság nélkül?

F. Nem állhat fenn, mert valamint egyes községnek s megyének vannak csendőrei, a kik a személy- és vagyonbátorságot biztosítják; a kik a gonosztevőket fékezik, a féktelenkedőket rendre utasítják: úgy az állam sem állhat fenn katonaság nélkül, mert a kormány csak fegyveres erő által tarthatja fenn a közbiztonságot, csak jól szervezett s erős hadi erő által verheti vissza s győzheti le a netalán hazánkba tóduló ellenséget s védheti a haza határait s területi épségét. A ki tehát a katonáskodás ellensége, az saját hazája ellensége, mert azt kívánja, hogy bent fejtelenség uralkodjék s a Ima határai s épsége védtelenül maradjon.

K. Ha a közösügyes alkotmány megsemmisítették s önálló külföldi képviseletünk s hadseregünk lenne, vajjon csökkenne-e az adó?

F. Nem csökkenne, sőt tetemesen szaporodnék, mert ha önálló külföldi képviseletünk s önálló hadseregünk lenne: annak minden költségei a mi vállainkra nehezednének, míg most azon költségeket a lajtántúli tartományokkal közösen viseljük, még pedig úgy, hogy minden száz forintból csak harmincz forint esik mi reánk magyarokra, míg lajtántúli szövetségéstársaink minden száz forint költségből hetven forintot fizetnek, holott a paritás, az egyenjogúság elve alapján egyenlő jogokat élvezünk a lajtántúli szövetséges tartományokkal.

K. Az ország terhein akarnak-e tehát azok könnyíteni, a kik önálló külképviseletet s hadsereget sürgetnek?

F. Nem, sőt az adózók terheit akarják nevelni, mert azt minden józan eszű ember beláthatja, hogy könnyebb bármely terhet is elviselni, ha az kétfelé oszlik, mintha egye-s embernek kellene hordozni.

K. Mit kell érteni a külföldi képviselet alatt?

F. Azt, hogy az osztrák császár és magyar király – a ki egy személy – minden külföldi királyi udvarnál követet tart, a kik az osztrák-magyar birodalom érdekeit az illető királyi udvaroknál képviselik s viszont az illető udvarok szinte követeket tartanak az osztrák-magyar birodalom fejénél, a mi milliomokba kerül. E roppant költséget most a lajtántúli tartományokkal közösen viseljük, ha pedig önálló képviseletünk lesz, az összes képviseleti költséget magunknak kell viselni.

K. Miután Magyarország apostoli királya és a lajtántúli tartományok császára egy és ugyanazon személy: képzelhető-e, hogy annak kettős képviselete legyen a küludvaroknál?

F. Ily fogalom a legnagyobb oktalanságra mutat. Mert egy az, hogy az ily kettős képviselet kettős költségbe kerülne; más az, hogy ugyanazon fejedelemnek ugyanazon udvarnál két követje lévén, gyakran megeshetnék, hogy a két birodalom érdekei összeütközésbe jönnének, a mikor a képviselt udvar nem tudná, hogy vájjon az osztrák császár, vagy a magyar király követelésének tegyen-e eleget, és akár a magyar király, akár az osztrák császár érdekének tenne eleget: az egyik fél mindenestre szenvedne; már pedig természetes, hogy ha a test egyik tagja szenved, megérzi azt az egész test. Az osztrák-magyar birodalom érdekei egyek lévén, legalább szükséges lévén, hogy egyek legyenek: két képviselet nem is képzelhető.

K. Oly könnyű-e egy önálló hadsereget összealkotni, felállítani s fentartani, mint azt a népámítók hirdetik s a könnyenhívők hiszik?

F. Egyike a legnehezebb feladatoknak az önálló hadsereg felállítása s fentartása. Egy önálló hadsereg vezetéséhez számos mivelts kiképzett tiszt kívántatik, a kiknek jelenleg nagy hiányában vagyunk; egy önálló hadsereg tökéletes felszereléséhez roppant készlet kívántatik, a mivel jelenleg nem rendelkezhetünk; például szükségesek az ágyúöntödék, hadi hajógyarak, puskaműhelyek, golyóöntödék, puskapormalmok sat., a melyeknek rögtöni felállítása oly roppant milliókba kerülne, hogy azokat a mostani adózás mellett semmi esetre sem bírnánk meg: azért sokkal eszélyesebb, sokkal tanácsosabb, ha lassan s erőnkkel számot vetve haladunk a kitűzött cél felé.

K. Célszerű volna-e a bélyeg s trafikot egyszerre eltörölni?

F. Földmívelő osztályra nézve nemcsak célszerűtlen, hanem káros is lenne a bélyeg és trafik egyszerre való eltörlése, mert több mint harminckét millió forint jövedelmet vesz be a kormány, és ha ezen jövedelmi forrásokat egyszerre elapasztaná, az innen származandó hiányt a földbirtokra kellene kivetni, hogy a birodalom fentartására megkívántató költségeket előteremttesse.

K. Óhajtandó-e, hogy a bélyeg és trafik valaha eltörültessek?

F. Miután a dohány monopólium, vagy trafik annyira szenvedhetlen a magyar ember előtt, óhajtandó, hogy az megszüntetessék, s reményleni is lehet, hogy a kormány annak megszüntetése iránt intézkedni fog, mihelyt a monopóliumból bejövő mintegy 22 millió jövedelmet másunnan pótolhatja; de a bélyeg eltörlése okszerűtlen lenne, miután az államnak tetemes jövedelmet hoz, a mellett nem minden ember érzi annak terhét, hanem csak az, a ki perlekedik, illetőleg a ki a perre okot szolgáltat, a ki ad, vesz, vagy kölcsön pénzt vesz fel.

K. Képzeltető-e józan észszel oly időszak, a melyben a nagyobb földbirtokok, különösen a papi jószágok a semmivel bírok közt fel fognak osztatni i

F. Rendes, törvényes állapotban nem képzeltető, mert az a tulajdon szentségének lábbal tapodása lenne, a mi az emberi társaság felbomlására vezetne; a papi javak pedig, mint az állam vagyonai, nem azon célra rendelvek, hogy azok a semmivel bírok közt felosztassanak, hanem az a rendeltetésök, hogy azok által az egyházi s iskolai célok előmozdítottassanak. A földosztás ígérete csak a dologtalanok közt találhat hi vökre, s ezen időszak elérézését, egy, tulajdonnal bíró, ember sem kívánhatja, mert ez a semmivel bírók harca lenne a birtokosok ellen.

K. Lehet-e nekünk magyaroknak az 1867-diki egyességet egyoldalúlag oly könnyedén felbontanunk, mint azt a népámítók hirdetik?

F. Nem lehet, mert az 1867-diki kiegyezés a lajtántúli népek és közüink kötött kétoldalú szerződés lévén, annak felbontásához mind a két birodalom beleegyezése szükséges; – ha tehát mi ezen egyességet a birodalom másik felének beleegyezése nélkül erőszakkal akarnánk felbontani, csak zűrzavart s egyenetlenséget idéznénk elő, a mely alkotmányos fejlődésünket ha egészen el nem fojtaná is, de bizonyos, hogy számos évekre visszalökné, a mit úgy hiszem, hazáját szerető egy magyar ember sem óhajthat, miután annyi szenvedés s nyomorgatás után oly nagy szükségünk van a békés haladásra, hogy nyert sebeinket egyszer valahára kiheverhessük.

K. Megegyez-e a büszke magyar nemzet méltóságával, hogy azon egyességet, a melyet koronás királyával s annak többi országaival 1867-ben annyi vajúdas után kötött, már 1869-ben felbontsa?

F. Nem egyez meg, mert ez az ingatagságnak s adott szó meg nem tartásának legkirívóbb jele lenne, a mi egyes embert is megbélyegezne, annyival inkább gyalázatára válnék egy nemzetnek. Magyarország elvesztené a mívelt Európa közbecsü-

lését, a melyet épen ezen egyezkedés által vívott ki, s beteljesednék rajtunk, a mit a külföld tart rólunk, hogy a magyar nemzet képes a szabadságot kivívni, de alkalmatlan arra, hogy azt élvezze s megtartsa, mert nála a szabadság csakhamar szabados-sággá s féktelenségévé fajul.

K. Igazuk van-e tehát azon népámítóknak, a kik azt hirdetik, hogy az 186⁵/₈-diki országgyűlési többség mindent feláldozott s így minden veszve van?

F. Nincs igazuk, sőt sok olyant visszaszerzett, a mi mint kiesett drágakő, hiányzott szent István koronájából; sok oly törvényt alkotott, a mi drágagyöngye lesz mindig a magyar törvényhozásnak; de nem is lehet feltenni, hogy azon többség, a mely a haza legjelesebb, kipróbált hűségű, legvagyonosabb polgáraiból állott, oly törvényeket alkotott volna, a melyek a haza végromlását okozzák, miután tudniok kell, hogyha a haza elvész, el kell veszniök nekik is. Azért honfiúi kötelességünknek tartjuk, hogy mielőtt a népámítók szavai után a jobboldal tagjaira a hazaárulás bélyegét sütnénk, szorgosan vizsgáljuk meg, hogy hazánk felvirágzását, szabadságát s erejét illetőleg, micsoda nevezetesebb vívmányokat mutat fel az 186⁵/₈-diki törvényhozás.

K. Melyek azon nevezetesebb vívmányok, a melyeket az 186⁵/₈-iki országgyűlés felmutathat?

F. Ő Felsége I-ső Ferenc Józsefnek, Magyarország és társországai királyává való avattatása és koronáztatása; – a magyar független felelős ministerium megalakítása; – a magyar korona országai és az ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyok elintézése; – az izraeliták egyenjogúsítása; – a szőlődézsma megszüntetése; – a Magyarország s Horvát-, Slavon- és Dalmátországok közt fenforgó közjogi kérdések elintézése; – az uzsoratorvény eltörlése; – az úrbéri örök váltságok országos alaphól adandó meg-

térítése; – a népiskolai közoktatási törvény; – a honvédség felállítására; – Magyarország és Erdély egyesítése; – a nemzetiségi egyenjogúsítás; – a törvényesen bevett keresztyén vallásfelekezetek viszonyossága; – a polgári törvénykezési rendtartás alkotása; – egy szóval 186⁵/₇-ben tizennyolcz; 1868-ban pedig ötvenhárom nevezetes törvényt alkotott az 186⁵/₈-diki törvényhozás, a mely törvények mind a haza felvirágzását, mivelődését, haladását, függetlenségét s belerősödését mozdítják elő β biztosítják.

K. Miért kell nekünk Ő Felsége I-ső Ferenc József királylyá avattatására s koronáztatására súlyt fektetnünk?

F. Azért, mert Ő Felsége absolut hatalma, a melylyel majd két évtizeden keresztül rajtunk uralkodott, megszűnt, s a koronázás alkalmával megesküdött, hogy Magyarország s társországai jogait, alkotmányát, törvényes függetlenségét, szabadságát s területi épségét szentül s sértetlenül megtartandja s mások által is meg fogja tartatni; e szerint teljes hitünk és reményünk lehet, hogy jövőre nem nyílt parancsok s kormányrendeletek által fog felettünk uralkodni, hanem felelős ministereivel egyetértve, az ország törvényei szerint fogja kedves hazánkat kormányozni.

K. Volt-e Magyarországnak mindig független felelős ministeriuma?

F. Nem volt, hanem ő Felsége a király a magyar királyi udvari kancellária és helytartótanács által kormányozta az országot, mígnem az 1848-diki III-dik törvénycikk által független magyar felelős ministerium adatott az országnak, a mely azonban az 1849-diki szomorú események miatt megszüntettetett, s helyébe korlátlan hatalom állott, s az uralkodott 1865-ig, a mikor Ő Felsége összehíván az országgyűlést, sikerült az 1867-diki egyezményt létrehozni, a melynek alapján a független magyar felelős ministerium újra visszaállított.

K. Mit jelent az, hogy Magyarországnak független felelős ministeriuma van?

F. Azt jelenti, hogy Magyarország semmi más országnak, vagy tartománynak nincs alávetve, hanem mint önálló s független ország, saját felelős ministeriuma által kormányoztatok; s ő Felségének a királynak bármely rendelete, parancsa, határozata, kinevezése csak úgy érvényes, ha a Buda-Pesten székelő ministerek egyike által is aláíratik.

K. Mit kell érteni a magyar korona országai és az ő Felsege uralkodása alatt álló többi országok közt fenforgó közös érdekű viszonyok elintézése alatt?

F. Azon egyességet, a mely a pragmatika sanctióból folyó, s az 1848-diki III-dik törvénycikk 13. §-a által is elismert, közös ügyek miképi elintézését szabályozza s határozza meg; a mely egyesség alapja le van téve az 186⁵/₇-diki XII-dik törvénycikkben; azon kérdéseknek szerencsés megoldását, a melyek nemcsak a közelebbi idők, de évszázadok óta kútforrásai voltak a bizalmatlanságnak, tespedésnek és súrlódásoknak; a közjogi viszályoknak a birodalom két állama közti kölcsönös kiegyenlítését; szóval az osztrák magyar birodalmat közösen illető küi képviselet, had- és pénzügyi viszonyok rendezését.

K. Milyen volt Magyarország külképviselete 1848-ig?

F. A magyar alkotmány az állam külviszonyainak intézését a király „jura reservatái” (fentartott jogai) közé sorolta. A külügyek tehát absolut fejedelmi hatalommal intéztettek. A belügy királyi felségjog lévén, természetes volt, hogy azt az uralkodó – úgy is mint magyar király, úgy is mint az örökös tartományok fejedelme – egy és ugyanazon minister segélyével gyakorlá. És miután az uralkodóház német volt, Bécsben lakott, és nem ma-

gyár, hanem osztrák politikát űzött, a külügyeket vezető miniszterek is osztrákok voltak. A külügy 1848 előtt egységesen, még pedig az ország belenyugvásával, Magyarország minden befolyása nélkül kezeltetett. E téren tehát Magyarország még csak árnyékával sem bírt 1848-ig az önállóságnak.

K. Hogyan intézkedett a külügyekről az 1848-diki törvényhozás?

F. A külügyek egységes intézését az 1848-iki törvényhozás is elismerte. Közös ügynek tekintéséért nem rendelt külön magyar külügy miniszter! Az 1848 belátta, hogy ezen ügyeket a birodalomra nézve, ha az egy hatalomként akar szerepelni a külföld irányában, csak egy miniszter kezelheti. E szerint Magyarország az 1848-diki törvények szerint is, külügyeire nézve, teljesen alá volt rendelve a bécsi osztrák kormánynak.

K. Hogyan intézkedett a külügyekről az 1867-diki egyezkedés?

F. A mit az 1848-diki törvényhozás elmulasztott, azt helyreépítette, mert most a külügy közösen, alkotmányosan, Magyarországnak a paritás alapján meghatározott befolyása mellett, a két delegációnak felelős közös osztrák-magyar miniszterium által kezeltetik; szóval az 1867-diki törvények a külügyet alkotmányos kezelés alá helyezték, Magyarország alkotmányos befolyása mellett.

K. Milyen volt Magyarország befolyása a hadügyre 1848-ig?

F. Az 1715-diki országgyűlés törvényesen megalapította a rendes állandó hadsereget. Az 1723-ban létrejött pragmatika sanctió beláthatatlan időre biztosította a kölcsönös védelmet Magyarország és az osztrák örökös tartományok közt. A magyar alkotmány a békekötés és hadizenet jogát, valamint a hadsereg fővezérletét a királynak fentartott jogok közé sorolta. E szerint a hadsereg, amely a törvény által állandóvá tétetett, amelynek

vezérlete a királynak fentartott jogok közé soroltatott – tényleg egyesítve volt az osztrák hadsereggel: tehát a nemzet befolyása a hadügyre csak képzelet volt.

K. Hogyan intézkedett a hadügyre nézve az 1848-diki törvényhozás?

F. Elismerte Magyarország és Ausztria közt a kölcsönös védelmi kötelezettséget. Kossuth Lajos 1848. július 20-dikán tartott ragyogó beszédében a kormány nevében kijelentette, hogy a kormány leteszi hivatalát, ha a magyar királynak a fellázadt olaszok elleni háborúra a segílyt meg nem szavazzák. De nemcsak elismerte a kölcsönös védelmet, hanem elismerte a hadügyek egy részének közös, együttes kezelését is, mert nem hadügyi, hanem csak honvédelmi minisztériumot állapított meg.

K. Igazuk van-e azoknak, a kik azt állítják, hogy 1848-ban önálló hadseregünk s független hadügyministerünk volt?

F. Nincs igazuk, mert az 1848-diki törvények ilyent nem ismernek, hanem midőn a törvényes térről a forradalmi térre kényszerítettünk, a viszonyok a honvédelmi ministert valóságos hadügyministerré tették, s az önvédelem parancsolta, hogy önálló hadsereget szervezzünk; de erre mint rendkívüli állapotra nem hivatkozhatunk, s nem állíthatjuk, hogy ezen állapot az 1848-diki törvények kifolyása volt.

K. Hogyan intézkedett a hadügyre nézve az 1867-diki törvényhozás?

F. A hadügy egy része közösen, alkotmányosan, Magyarországnak a paritás alapján meghatározott befolyása mellett ő Felsege által intéztetik. A honvédelmi törvény pedig valódi nemzeti haderőt ad az országnak.

K. Milyen volt Magyarországnak a pénzügyre való befolyása 1848-ig?

F. Nem bírt egyéb joggal, mint az adómegszavazás jogával; de azon adók, a melyeket az országgyűlés szavazott meg, alig tették egy ötödreszét az ország jövedelmeinek. Az államjövedelmek négy ötödreszéről az ország semmit sem tudott, sőt azon ötödresz is, a melyet az országgyűlés szavazott meg, mindig előleges költségvetés nélkül szavaztatott meg, utólagos számadásról pedig szó sem volt. A ki tehát azt állítja, hogy Magyarországnak 1848 előtt befolyása volt a pénzügyekre, valótlanúságot állít, mert a költségvetés megállapításában és a számadás megvizsgálásában áll a befolyás.

K. Hogyan intézkedett a pénzügyről az 1848-diki törvényhozás?

F. Miután országos pénzügyi ministeriumot állapított meg, ezen elnevezés által elismerte azt, hogy vannak nem országos pénzügyek is, ezek pedig nem leheltek mások, mint a közös ügyek költségei.

K. Igazuk van-e azoknak, a kik azt állítják, hogy 1848-ban független pénzügyi ministerünk volt?

F. Nincs igazuk, mert az 1848-diki törvények ilyent nem ismernek; hanem midőn Ausztria és Magyarország közt a háború kitört s önvédelmünkre nemzeti hadsereget kellett állítanunk: akkor veretett magyar pénz s bocsátott ki magyar papirospénzt; de ebből nem lehet önálló független pénzügyet magyarázni ki.

K. Hogyan intézkedett a pénzügyről az 1867-diki törvényhozás?

F. Országos és közös pénzügyet állapított meg. Az ország költségeit illetőleg a pénzügyi minister költségvetést terjeszt az országgyűlés elé, a melyet az megvitat s megállapít. Az így megállapított jövedelmet a magyar pénzügyi minister számadás terhe mellett függetlenül kezeli; a közös ügyek költségei pedig közösen, alkotmányosan, Magyarországnak a paritás alapján mégha-

tározóit befolyása mellett a neki is felelős közös ministerhium által kezeltetnek. Ezen intézkedés által tehát Magyarországnak mind az országos, mind a közös pénzügyre való befolyása biztosítva van, s így több joggal bír, mint akár 1848 előtt, akár 1848-ban.

K. Milyen volt Magyarország törvényhozása. 1848-ig?

F. Látszólag független, de tényleg függő volt, mert a magyar kormány úgy, mint az uralkodó, a bécsi ministerek befolyása alatt állt: tetteg tehát csak az lehetett Magyarországon törvénynyé, a mibe a bécsi ministerek beleegyeztek.

K. Milyen volt az ország belkormányzata 1848 előtt?

F. Magyarország belkormányzata sem volt független, mert bár a vármegyéket az alkotmány védbástyáinak nevezzük is: de azok csak addig voltak védbástyák, míg a hatalmas bécsi kormány királyi biztost nem küldött az ellenszegülő vármegyére, a ki a kormány rendeleteit jó móddal, vagy erőszakkal végrehajtotta. A kormánynak tehát mindig módjában állott hatalmát érvényesíteni. Ebben állott 1848 előtt Magyarország belkormányzati önállása.

K. Mit tett az 1848-diki törvényhozás Magyarország törvényhozására s belkormányzatára nézve?

F. A törvényhozás és belkormányzat teljesen önállóvá tétetett; de önállása a közös ügyek meg nem határozása által folytonos veszélynek maradt kitéve.

K. Mit tett az 1867-diki törvényhozás Magyarország törvényhozására s belkormányzatára nézve?

F. A törvényhozás és belkormányzat nemcsak teljesen önállóvá tétetett, hanem a közös ügyek meghatározása által az önállóság is biztosított.

K. Micsoda szempontból kell tekinteni az izraeliták egyenjogosítását?

F. Lehet tekinteni emberi és polgári, és politikai szempontból. Az emberi szempont követelte, hogy az izraeliták, mint Isten képére teremtett lények, annyi százados méltatlan mellőzés után valahára emberekül tekintessenek; a polgári szempont követelte, hogy Magyarország azon lakosai, a kik a közterheket a többiekkel egyenlően hordozzák, a többiekkel egyenlő jogokat is élvezzenek; a politikai szempont, követelte, hogy minél több polgárokat kell az alkotmány sáncaiba bevonni, a kik alkotmányos jogokkal bírván, az alkotmány védőivé váljanak.

K. Micsoda politikai jelentősége van a szőlődézsma megszüntetésének?

F. Az, hogy az által is ledöntetett egy része azon válaszfalnak, a mely 1848-ból a volt földesurak és volt jobbágyok közt fenmaradt, s egy lépéssel ismét közelebb értünk azon óhajtott célhoz, a melyben e hon polgárai mind politikai, mind polgári tekintetben tökéletesen egyenlők és egyenjogúak lesznek.

K. Hát anyagi tekintetben micsoda haszna van a szőlődézsma megszüntetésének?

F. Az, hogy a földtulajdonosokat a részökre megállapított váltságösszeg erejéig az állam elégíti ki: a váltságkötelezettek pedig a reájuk kivetett váltságösszegeket 22 év lefolyása alatt fizethetik vissza az állam pénztárába, a mi igen nagy előny mind a földtulajdonosok, mind a szőlőbirtokosokra nézve.

K. Micsoda magasabb politikai szempontból tekintendő a Magyarország s Horvát-, Slavon- és Dalmátországok közt fenforgott közjogi kérdések elintézése?

F. Horvát-, Slavon- s Dalmátországok a magyar birodalom kezdetétől fogva mindig szent István koronájához tartoztak s an-

nak egyik drágakövet képezték. Az 184^{8/9}-diki bonyodalmak ezen drágakövet szent István koronájából kiszakították, s a két testvér nép közti összekötő kapcsot széttépték, úgy hogy 1848 óta e két testvér nép mint ellenség állott egymással szemközt, mígnem az 1868-diki országgyűlésnek sikerült egy részről Magyarország, más részről Horvát- és Slavonországok közt a felforgó közjogi kérdésekre nézve egyezményt hozni létre, és most Magyarország s Horvát-, Slavon- és Dalmátországok egy és ugyanazon állami közösséget képeznek mind az ő Felsege uralkodása alatt álló országok, mind más országok irányában, és a kibékült két testvér nép, jöjjön bár a támadás felülről, alulról, vagy kívülről, egyesített erővel fogja védeni szent István koronájának területi épségét s a magyar alkotmányos szabadságot s függetlenséget, mint közös tulajdonát.

K. Jogos volt-e eddig is az uzoratorvény?

F. Minden tekintetben jogtalan volt, mert ha szabad volt a tulajdonosnak földjén, gabonáján s marháján nyereszkedni, miért kellett korlátozni épen a pénzzel való nyereszkedést; de célszerűtlen is volt, mert a korlátozás nem fékezte, hanem előmozdította az uzoráskodást. Az 1868. évi 31. törvénycikk megszüntette ezen jogtalanságot s most a kamatlábot a szerződő felek tetszésök szerint állapíthatják meg, a hatos kamatnak csak azon esetben van helye, ha a kölcsönről szóló szerződésben a kamat számszerint nincs meghatározva.

K. Hogyan szól az 1840: VII. törvénycikk 9-dik §-a?

F. „Megengedettetik, hogy a földesúr és jobbágy közti szabad egyesség által meghatározandó bizonyos általános somma fizetésével akár egyes jobbágyok, akár egész községek földesúri tartozásait, szolgálataikat s adózásait tökéletesen s örök időkre megválthassák” stb.

K. Történtenek-e az 1840: VII. törvénycikk 9-dik §-ának engedélye folytán úrbéri örök váltságok?

F. Igenis történtenek, még pedig számosak, különösen oly

földesurak alatt, a kik szabadelvűségöknél fogva a közteherviselés behozatalának s a jobbágyság megszüntetésének buzgó barátai s apostolai voltak.

K. Hogyan szól az 1848: IX. törvénycikk a dézsma és szolgálatok megszüntetéséről?

F. „Az úrbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok, robot, dézsma és pénzbeli fizetések e törvény kihirdetésétől fogva örökösen megszüntetnek. A törvényhozás a magán földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi.”

K. Igazságos és méltányos volna-e, hogy míg a volt jobbágyok nagy része helyett az állam kárpótolta a volt földesurakat: azok, a kik magukat önként megváltották, semmi kárpótlásban se részesüljenek?

F. A legnagyobb igaztalanság s méltatlanság volna, mert ezáltal épen azok sújtatnának, a kik már azon korban felfogva emberi magasabb rendeltetésöket, siettek a megalázó jobbágyság kötelékeiből kibontakozni.

K. Hogyan intézkedett a magukat önként megváltott jobbágyokra nézve az 186⁵/8-ki országgyűlés?

F. Az 1868-diki XXXIII. törvénycikk az 1848. évi XII. törvénycikk 9-dik §-a alapján azt rendeli, hogy mindazon községeknek és volt jobbágyoknak, a kik az úrbér, vagy azt pótló szerződések alapján akár készpénz, akár pedig természetbeli adózásokból állott úrbéri szolgálataikat az 1840. évi VII. törvénycikk kihirdetése után, úrbéri örökváltsági szerződés mellett 1848. évi május 1-ig megváltották: az ilyenmű szerződésekben alapuló váltságtőke az országos alapból megterítettik.

K. Melyik az 1868-ban hozott törvényeknek egyik legbecsesbike?

F. A népiskolai közoktatás tárgyában hozott XXXVIII.

törvénycikk, mert ez, ha mély gyökeret ver a nemzet szívében, azt művelté, polgárisodottá s minden jóra, nemesre s nagyra képessé emeli.

K. Elég-e a magyar nemzet műveltségének megszerzésére a törvény megalkotása?

F. Nem elég, mert a törvény magában véve holt betli, ha annak a végrehajtás s foganatosítás által életet nem adunk. Azért minden honpolgárnak főkötelessége oda hatni, hogy szülőhelyén jól rendezett, a szükséges taneszközökkel ellátott népiskola létezzék; minden szülének elengedhetlen kötelessége, hogy gyermekeit télen és nyáron szorgalmasan iskolába járassa, hogy ott azon hasznos ismereteket megszerezhessék, a melyek az embernek erkölcsi becsüt adnak; minden előjárónak múlhatlan feladata szorgosan ügyelni, hogy a tanító fizetése csorbát ne szenvedjen, tekintélye meg ne sértessék, hogy a tanköteles gyermekek iskolába járjanak, hogy az iskolaépület tisztán és jókarbau tartassék.

K. Melyik a népiskolai törvénynek egyik fénypontja t

F. Az, hogy felülemelkedik a hitfelekezeti szűk körén, a mennyiben megengedi, hogy hitfelekezeti iskolák állíttassanak ott, a hol a hitfelekezetek hívei saját erejökéből tarthatnak fenn s állíthatnak föl nyilvános népoktatási tanintézeteket, s egyszersmind megrendeü, hogy oly községekben, a hol a hitfelekezetek nem tarthatnak fenn a törvény rendelkezésének megfelelő népiskolát, ott a község köteles hitfelekezet nélküli községi iskolát állítani a községi lakosok gyermekei számára. Ezen üdvös intézkedés lassanként kioltja a felekezeti iskolákat a honpolgárok szívéből, s ha ez megtörtént, a honpolgárok nem tekintvén más érdeket, mint azt, hogy mindnyájan egy haza gyermekei vagyunk, elfogulatlanabba küzdendnek a nagy célért, a mely nem egyéb, mint a közhaza boldogítása, s a közműveltség előmozdítása.

K. *Melyik az 1868-diki törvényhozásnak a nemzeti érzületet emelő másik magasztos intézkedése?*

F. A honvédség felállítása, a mely névhez annyi dicső emlékei fűződnek a magyar nemzetnek.

K. *Mi a honvédség rendeltetése?*

F. A honvédség a fegyveres erőnek kiegészítő része, háború idején a hadsereg támogatására és a belvédelemre, békében kivételesen a belrend és biztosság fentartására van hivatva. Ha háború fenyeget, a honvédség összehívása és mozgósítása részben vagy egészben csak Ő Felsége a király rendeletére történhetik a felelős honvédelmi minster ellenjegyzése mellett. A honvédség kivételesen a magyar korona országain kívül is alkalmazható 5 de erre mindannyiszor a törvényhozás külön intézkedése szükséges. Csak az országgyűlés együtt nem létében, s ha a halasztásból veszély származhatnék, rendelheti Ő Felsége az ország összes ministeriumának felelőssége s az országgyűlés utólagos jóváhagyása mellett a honvédséget az ország határain kívül is.

K. *Micsoda fontossága van Magyarországnak és Erdély egysítésének?*

F. Az, hogy Erdély Magyar hon elfoglalása óta mindig Magyarország alkatrésze volt s a magyar királyok által kinevezett vajdák által a magyar országgyűlésen hozott törvények szerint kormányoztatott egész a szerencsétlen mohácsi veszedelemig. E nagyszerű nemzeti bukás után trón feletti pártviszály tört ki Zápolya János erdélyi vajda s a magyar nemzet többsége által választott I. Ferdinánd közt, a mely azzal végződött, hogy Erdély mint önálló fejedelemség átadatott Izabellának, Zápolya János özvegyének, s attól fogva Erdély mint önálló ország választott fejedelmek által kormányoztatott, s Magyarországtól tetteleg elszakadva állott Apaffy Mihály erdélyi fejedelem haláláig. Apaffy Mihály halála után I. Lipót magyar király Apaffy kiskorú fiát Mihályt, a török szultán pedig Tököly Imrét kívánta az erdélyi trónra emelni, a mely miatt véres háború tört ki, mely Tököly

Imre és Erdély bukásával végződött. Erdély ekkor mint nagyfejedelemség külön alkotmánynyal, külön törvényhozással a magyar király uralma alá került, s az által kormányoztatott 1848-ig, a mikor Magyarországgal újra egyesítettett, s az anyaország-szivéről leszakasztott kedves gyermek majd háromszáz évi hányatás után csak 1868-ban térhetett vissza a mindig forrón szeretett anya kebelére, hogy megoszthassa annak örömét, bánatát,, jogait, szabadságát, s vele küzdhessen ha kell hatalma s dicsőségéért.

K. Testvéreink- e az e hazában lakó többi nemzetiségek?

F. Igenis, mint e hazának velünk egyenjogú fiai, a kik az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, nekünk édes testvéreink s mint ilyeneket szeretnünk s becsülnünk kell. Ezért örömmel kell üdvözölnünk az 1868: XLIV. törvénycikket, a mely kimondja, hogy a honnak minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, a honnak egyenjogú tagja.

K. Minek kell tekintenünk a törvényesen bevett keresztyén vallásfelekezetek viszonzosságáról hozott LIII-dik törvénycikket?

F. Első lépésnek arra nézve, hogy az 1840: XX. törvénycikk valahára teljes érvénybe fog lépni, a mikor tökéletes egyenlőség és viszonzosság fog a vallásfelekezetekre nézve megállapíttatni, s egyik vallásfelekezet a másik felett semminemű előjogokkal s kiváltságokkal nem fog bírni.

K. Történt-e valami intézkedés az 1868-diki országgyűlésen az igazságszolgáltatást illetőleg?

F. Hogy minden államnak sarkköve az igazságszolgáltatás, belátta ezt az 1868-diki országgyűlés, s ezért hozta az LIV-ik törvénycikket, a mely a polgári törvénykezési rendtartást szabályozza. Ezen törvénycikk alapján szabatosabb lesz a birói eljárás, gyorsabb az igazságszolgáltatás, s biztosabb a pernek végkimenetele, mert meghatározván az eljárás módját, megakadályozza a pernek halasztási kérelmek s alaptalan felebbezések által való húzás-vonását, a mi eddig egyik lényeges baja volt igazságszolgáltatásunknak.

K. *Elégséges-e csak a bírói eljárást szabályozni?*

F. Nem elégséges, hanem szükséges, hogy a bíróságok is szerveztessenek, mert tudatlan, lelkiismeretlen s dologtalan bírák kezében a legtökéletesebb törvénykezési rendtartástól sem lehet üdvös eredményt várni; szükséges azért is, mert a polgároknak vagyona, becsülete, sőt élete függvén a bírósági ítéletektől, okvetlenül megkívánatik, hogy ezen drága kincsek a kor kívánalmainak megfelelő bíróságok kezeibe legyenek letéve.

K. *Igazuk van-e tehát azoknak, a kik azt hirdetik, hogy az 1865/8. országgyűlési többség eljátszotta Magyarország önállását s függetlenségét?*

F. Nincs igazuk, sőt az ellenkező áll, mert kipótolta az 1848-diki törvényhozás mulasztásait, visszaállítá, kiegészíté s biztosítá 1848-at, melyet 1849 april 14-dike feldúlt. Rontott és épített. A. mit 1848 lerombolni kezdett, azt 1867 feldúlta. A mit 1848 építeni kezdett, azt 1867. egészen felépítette. De valamint 1848 nemcsak rontott, hanem épített is, úgy épített 1867 is, midőn Magyarországnak saját sorsára való befolyását, tehát önállását nevelte, midőn a közös ügyeket az absolutismus kezéből alkotmányos térre vitte át; egy szóval az 1867-diki kiegyenlítési törvények által Magyarország oly széles és oly biztosított alapot nyert az anyagi és szellemi továbbfejlődésre, a minővel századok óta nem bírt.

K. *Jogosan hirdeti-e a balpárt, hogy csupán a jobb, vagyis Deákpárt hozta létre, az 1867-diki közösügyes törvényeket?*

F. Jogtalanul cselekszik, midőn ilyesmit hirdeti s akar elhíttetni a járatlan tömeggel, mert a balpárt szinte közösnek ismerte el a külügyet, közösnek a hadügyet, indítványt terjesztett az országgyűlés elé a közös ügyek miképi kezelése iránt;

közösöknek ismerte el a közös ügyek költségeit, azzal a különbséggel, hogy midőn a jobbpárt minden száz forint után harminc forintot indítványozott, a balpárt azt huszonnyolc forintra akarta leszállítani: tehát csak két forintnyi különbség: volt a jobb és balpárt hazafiúsága közt. A balpárt szinte késznek nyilatkozott az államadóságok egy részének elvállalására, csupán a mennyiséget nem mondta ki: tehát elvben az is belátta az államadóság bizonyos része elvállalásának szükségét. Ezekből világos, hogyha a balpárt jutott volna is többségre, akkor is volna közösüges alkotmányunk, csak hogy talán néhány forintra olcsóbb, mint jelenleg-, a miéit bizony kár lett volna a kiegyenlítést kockáztatni s a nemzetet továbbra is várakozásra és tespedésre kárhóztatni.

K. A közös ügyekre nézve miben egyezett a balpárt első programmja a jobbpártéval?

F. Megegyezett a balpárt véleménye a Deák-pártéval abban, hogy mindkét párt az újonnan szabályozandó államjogi viszonyt az elválhatlan és feloszthatlan birtoklás és ebből folyó közös s kölcsönös védelem s Magyarország önállásának elvére alapítja; abban, hogy a mi a hadsereg vezérletére, vezényletére s belső szervezetére tartozik, az a király hatáskörébe tartozik; abban, hogy az újoncozás joga a magyar kormányt s országgyűlést illeti; abban, hogy az ország kész az államadóságokból egy bizonyos részt elvállalni; abban, hogy kész Ausztriával időnként kereskedelmi és vámszerződéseket kötni; abban, hogy a külfögyet közösnek ismeri, valamint a hadügy egy részét is; abban, hogy a közös ügyek költségeit szinte közösöknek ismeri el.

K. A közös ügyekre nézve miben különbözött a balpárt második programmja a jobbpártétól?

F. Abban, hogy a pragmatika sanctió fentartását kimondja ugyan; de egyúttal kinyilatkoztatja, hogy az országnak csak a dynastiával van dolga, Ausztria népeihez pedig semmi köze; ab-

ban, hogy a külügyet ő Felsége királyi jogai közé sorolja: abban, hogy a kül- és hadügyek költségeit a magyar és osztrák ministerium által készített s az országgyűlések által állapíttatja meg abban, hogy a had- és külügyekre nézve, ha a két országgyűlés nem tudna megegyezni, a királyt ruházza fel tetszése szerint döntő szavazattal; abban, hogy az államadósság egy részének elvállalását javasolja sat.

K. A jobbpárt vagy balpárt véleménye kedvezőbb-e hazánkra nézve?

F. A jobbpárté sokkal kedvezőbb, mert ha a balpárt véleménye jutott volna többségre: akkor a külügyek a király s annak házi minisztere által intéztetvén, nem alkotmányosan, hanem önhatalmúlag kezeltetnének, a mi nem egyéb mint az 1847-es állapotok felelevenítése, a mikor a kül- és hadügyre semmi befolyást sem gyakorolt nemzetünk.

K. Fennállhat-e Magyarország egymagában f

F. Nem állhat fenn, mert a külföld iránti helyzetünket tekintve, két nagy kérdés áll előttünk, a melynek mindegyike igen közélről érdeklí Magyarországot. Egyik a német, másik a keleti kérdés, mindkettő, ha háborúba tör ki, megsemmisüléssel fenyegetheti alkotmányunkat s nemzeti létünket, ha magunkra hagyatunk.

K. Ha hazánk lételet biztosítani akarjuk, mi a főkötelességünk?

F. Az osztrák-magyar szövetséget fentartani, a mely inkább van nekünk, mint Ausztriának érdekében, és e szövetségben Magyarországot erősbítenünk kell, mert a mai korban csak egy vagyoni s szellemi tekintetben előrehaladt s politikai tekintetben megerősödött Magyarország mentheti meg a magyar nemzetet a megsemmisüléstől csupa idegen elemektől körülvelt szerencsétlen helyzetében.

K. Mindezen törvények s intézkedések által be lett-e fejezve alkotmányos alakulásunk nagy műve?

F. Teljességgel nem lett, sőt új országgyűlést kellett 6 Felségének a koronázott királynak összehívnia, hogy a még elintézésre váró számos teendők mielőbb befejeztessenek.

K. Mikor hívatott össze a most ülésező országgyűlés?

F. Ő császári és apostoli királyi Felsége I. Ferenc Józsefnek 1869. évi február hó 6-án Bécsben kiadott legfelsőbb rendelete folytán az 1848. IV. törvényczikk első §-a értelmében Pestre april hó 20-ára hívatott össze.

K. Mi végre hívatott össze?

F. Hogy a még számos függőben levő kérdések a magyar nemzet szellemi és anyagi jóléte előmozdítása végett a már kivívott alapon mielőbb megoldassanak.

K. Hány párt létezik jelenleg az országgyűlésen?

F. Három, úgy mint: jobb, bal, és szélső bai, a mely szereti magát 1848-as pártnak is nevezni; de ez néhány rajongóból áll, a kik sem hazafiúi érdemmel, sem kitűnő politikai tudománnyal nem dicsekedhetnek, s a kiknek minden erőlködésük legfőlebb nevetség tárgyául szolgált ekkorig úgy a jobb- mint a balpártnak; a melyről maguk a baloldal vezérei többször elmondták, hogy a rendetlenség és felforgatás pártja: a melynek 1848-ban azt mondta Kossuth Lajos nagy hazánkfia: „némuljon el e törpe kisebbség.” E párthoz csatlakoztak a nemzetiségi rajongók, a kik azonban a szélső balt csak eszköznek tekintik arra, hogy elszakadási tervöket kivihessék, s Magyarország egységét s épségét megcsonkíthassák.

K. Kik követik a szélső balpárt politikáját?

F. Leginkább oly emberek, a kik munka s fáradtság nélkül a másébol szeretnének meggazdagodni; oly emberek, a kik 1867-ben hivatal után ásítottak, de azt tehetség-hiány, vagy jellemtelenségök miatt nem kaphatták meg; oly emberek, a kik

érezve lelki szegénységeket, hogy mégis vezérszerepet játszhaszanak, ezen párthoz csatlakoztak; oly emberek, a kiknek minden párt jó, csak abból hasznot lehessen húzni, és végre az ilyen lelkiismeretlen népboldogítók által tévútra vezetett tudatlan és vagyontalan tömeg.

K. Lehet-e bizalma a népnek ily párthoz?

F. Nem lehet, mert ezt nagy részben az önzés s önhaszonlesés tartja össze, s lépteit nem a meggyőződés, nem a nép boldogságának munkálása, hanem saját érdekének előtolása vezérli, 8 ennek vezérei a népet csak eszköznek tekintik, hogy vállain felemelkedhessenek.

K. Mit kell követelni megválasztott képviselőinktől?

F. Azt, hogy ne a közjogi kérdések haszttalan feszegetésével rabolják a nemzet felvirágoztatására megkívántató drága időt, hanem gyökeres reformok s újítások által a valódi demokrátiát igyekezzenek átültetni minden intézményeinkbe, s azt a társadalmi élet minden viszonyaira alkalmazzák; továbbá azt, hogy oda törekedjenek, miszerint a szellemi és anyagi erők szabad használatát lehetőleg kiterjesztvén, a köznép ne csak ismerje jogait, hanem azokat úgy magán, mint állami jóléte előmozdítására gyakorlatba venni is tudja; végre azt, hogy a nemzeti vagyonosodást előmozdítani, a terheket könnyíteni, a felvilágosodást terjesztetni, s jó törvények alkotása által nemzetünket a jólét és dicsőség minél magasabb fokára emelni igyekezzenek.

K. Mit akar a jobboldal?

F. Megtartani az 1867-diki alapot mindaddig, míg azt az idő viszonyai s hazánk körülményei tarthatlannak nem bizonyítják be, s a közjogi kérdések üres feszegetése helyett azonnal oly törvények alkotásához fogni, a melyek hazánk anyagi és szellemi felvirágzását eszközöndik; ezen alapon határozottan a szabadelvű reformok terére lépni s tetteleg megmutatni azt, hogy ezen közjogi alapon is lehet Magyarországot a jólét és polgáriso-

dás azon fokára emelni, a melyre hivatva van, s a melyet helyzete s népe erőteljessége s értelmességénél fogva meg is érdemel.

K. Micsoda nevezetesebb törvénycikkek alkottattak eddig a most ülésező országgyűlésen?

F. Számos fontos, nemzeti életünket átható s átalakító törvénycikkek alkottattak. Ilyenek a népszámlálásról; a bírói hatalom gyakorlásáról; a német vámegegylettel, Angolországgal, Bajorországgal, svájci szövetséggel, szerb fejedelemséggel, Duna-fejedelemségekkel kötött szerződésekről; a hírlap-bélyeg eltörléséről; a budapesti lánchíd megváltásáról; a köztörvényhatóságok, vagy megyék, kerületek s városok; úgy szinte a községek rendezéséről alkotott törvénycikkek, a mely két utóbbi gyökeresen átalakítja eddigi célszervezetünket.

K. Miért fontos a népszámlálás?}

F. Azért, mert csak „népszámlálás útján tudhatja meg valamely nemzet népe mennyiségét, ismerheti meg szellemi és anyagi erejét, vagyoni állását, tudományos, ipari, kereskedelmi s gazdasági viszonyait.

K. Melyik a mostani országgyűlés által alkotott egyik legfontosabb törvény?

F. A bírói hatalom gyakorlásáról szóló törvény, mert ez, mind a jelen tudomány követelményeinek, mind hazai viszonyainknak teljes mértékben megfelel.

K. Mily két új s nagy eszmén épült fel a bírói hatalomról szóló törvénycikk?

F. Határozottan kimondja az igazságszolgáltatás elkülönítését a közigazgatás „minden ágától, s érvényre emelte nálunk is amaz elvet, hogy minden jogszolgáltatás szigorúan állami jellemmel bír, s csak a fejedelem, az államfenség nevében kezel-

hető, és gyakorolható. Ennélfogva a bírói tisztség betöltése ezután nem lesz pártszenvedély vagy személyeskedés játéka, hanem a koronára bízatik, a mely e fontos jogot tanácsosai felelőssége mellett gyakorolja.

K. Elégséges-e igazságszolgáltatásunk tökéletes átalakításához csupán a bíróságok újjászervezése?

F. Nem elégséges, mert nagy és gyökeres reformok nélkül igazságszolgáltatásunk mindaddig beteges lesz, s a kinevezett bírói kar sem foghat nagy eredményeket felmutathatni, míg elavult és sok részben hézagos törvényeinket rendszeres polgári és büntető törvénykönyv nem váltja fel, míg magánjogunk gyökeres átvizsgálás által nem fog az új kor szellemének, a változott életviszonyoknak s gazdag forgalmunk szükségleteinek megfelelőleg átídomíttatni s a jelen kor követelményeinek magaslatára emeltetni.

K. Miket hozott fel a baloldal a bírói kinevezés elleni

F. Hogy a bírói kinevezés központosítást céloz; hogy a kormány szűkíteni akarja a népjogokat; el akar ragadni minden hatalmat a néptől egy általa teremtett hivatalnoki kar javára sa nép rovására; hogy a bírák választása alkotmányunk sarkalatos alapelve; hogy kinevezésnél nagyobb a részrehajlás mint a választásná), mert a kiknek nincs pártfogójuk a kormánynál, azok elbuknak, s csak azok fognak boldogulni, a kik pártfogót tudtak maguknak szerezni sat.

K. Mivel védelmezte a jobboldal a bírák kinevezését!

F. Nem lehetne felelősségre vonni a kormányt, ha az igazságsügyi viszonyok botrányos állapotba jutnának, mert azon testület tevékenységére, a melynek alkotására neki semmi befolyása nincs, felügyeletet nem gyakorolhatna az iránt, hogy ez a törvényt mindenkor tiszteletben tartsa; azzal, hogy a megye pártszempontból töltené be a bírói székeket; azzal, hogy a képessé-

get illetőleg biztosabban lehet eljárni a kinevezésnél, mint a választásnál; azzal, hogy a nép rosszul választ, annál rosszabbul a megye, kivált ha oly tisztség betöltése forog kérdésben, a hol első sorban s kiválóan szakképzettségről van szó, azért maguk a választók nem szakképzettek.

K. Melyik célravezetőbb mód, a kinevezés vagy választás?

F. Minthogy az igazságszolgáltatásnak állami jelleme és természete van: következik, hogy a kik hivatvák az igazságot szolgáltatni, azoknak az állam feje által kell kineveztetniök. Az eddigi választási rendszer mellett a bírói szakképzettségre semmi tekintet sem volt, pedig egy jó bíró kiszemelésénél egyedül ennek szabad irányadónak lenni; az eddigi választási rendszer jeles bírói kar képzésére nem nyújtott alkalmat, s kevés jeles ember szánta magát oly pályára, a mely a pártok ingatag szeszélyétől függött.

K. Melyek a választás hiányait

F. Az, hogy a választott bíró nem független, és különösen nem független lefelé, épen azok irányában, a kik fölött ítélni hivatva van; az, hogy a választott bíró állásának ingatagsága miatt s állásának megmenthetése végett a pártok nem mindig tisztult érdekeivel s cselszövényeivel kénytelen alkura lépni; a pártok szeszélyétől függvén, nem bír azon tekintélyivel, a mely a törvény őrének megilleti.

K. Melyek a kinevezés előnyei?

F. Az, hogy a bíró eltiltatik minden oly működéstől, a mely őt nehéz és magasztos hivatása teljesítésében gátolhatná; az, hogy a szakképzettség szigorú megállapítása mellett a bírói állomások csak oly egyénekkal fognak betöltetni, a kik mind jellem, mind képesség tekintetében teljesen alkalmasok; az, hogy a kinevezett bíró független felfelé a hatalom irányában, a mennyiben vétség nélkül elmozdíthatlan: független lefelé is azok

irányában, a kik fölött Ítélnie kell; mert a kinevezett bíró függetlenségénél fogva a pártok fölött állván, nem kell a pártszenvedély hullámai által való elsodortatástól rettegnie.

K. Szükséges volt-e az igazságszolgáltatást a közigazgatástól elválasztani?

F. Igenis szükséges, mert csak a közügyek szenvedtek az által, hogy e két fontos teendő egy és ugyanazon kézben központosult; miután e kettős hivatal a különböző ismeretek megszerzését az egyénre nézve lehetlenné, mindkét nemű teendők hű és pontos végrehajtását pedig lehetlenné tette.

K. Mily szempontból kell tekinteni az igazságszolgáltatást?

F. Az olcsó és jó igazságszolgáltatás életkérdés minden nemzetre nézve mind anyagi, mind szellemi emelkedés szempontjából, mert ez lévén azon tér, a mely érintkezésbe hozza a nemzeteket, igen természetes, hogy valamely nemzet életrevalóságát, benső s erkölcsi értékét mindig azon kedvező vagy kedvezőtlen adatokból ítélik meg, a melyekkel e téren találkoznak. Minél nagyobb, minél biztosabb az ótalom, a melyben valamely országban a hitel részesül, annál könnyebben, annál kedvezőbben nyitja meg forrását.

K. Mily szempontból fontosak az idegen országokkal kötött szerződések?

F. Fontosak ipar és kereskedelmi szempontból, a mennyiben a szerződő kormányok a kölcsönös forgalmat semmiféle be-, ki- vagy átviteli tilalommal nem gátolják; de fontosak ránk nézve politikai szempontból, mert megcáfolják a baloldal azon állítását, hogy az 1867-ki egyezmény megsemmisítette hazánk függetlenségét s önállóságát, miután bebizonyított tény, hogy 1848-ig csak Ausztria neve szerepelt ilyenmű szerződéseknél, és cs. az 1867-iki egyezmény óta tekintetünk mi is szerződő félnek.

K. Mi volt a hírlapbélyeg?

F. Nemzeti irodalmunk fejlődésének gátja, az olvasó-közön-

ség szaporodásának akadályá, a mennyiben a hírlapokat drágábbakká tette, és így csak a közmívelődésnek tett kedves szolgálatot a törvényhozás, midőn ezen utált adónemet eltörülte s a hírlapokat bélyegmentesekké tette.

K. Ki építtette a Budapestet összekötő lánchidat?

F. Egy részvény társulat; de a kormány az 1870. XXX. t. cikk erejénél fogva a lánchidat ezen társulattól minden jogokkal és terhekkel örök időkre megvette, s most a magyar nemzet tulajdona a világnak ezen egyik csodája.

K. Melyek a most ülésező országgyűlés által alkotott legfontosabb, s nemzeti beléletünket átalakító törvénycikkek?

P. A községi és köztörvényhatósági, vagyis megyei, kerületi s királyi városi rendezésről szóló törvénycikkek.

K. Miért oly fontosak ezen törvények?

F. Mert egészen átídomítják nemzeti belszervezetünket; mert csak ott képzelhető tökéletes és fennakadás nélküli, a nemzet anyagi és szellemi jólétét előmozdítani képes kormányzat, a hol az országot alkotó községek és köztörvényhatóságok célszerűen rendezvék, széles jogokkal s meghatározott köteleességekkel felruházvák, s a célszerűen rendezett községekben mívelt, törvényt tisztelő, saját érdekeit felfogni tudó, közjóra áldozatra kész, önálló és saját jogkörében mozogni képes nép lakik, és a köztörvényhatóságokat hivatalukat értő, hivataluknak élő, népszerű tisztviselők vezetik.

K. Melyek a baloldal kifogásai az 1870. XLII. törvénycikk ellen?

F. Első ellenvetése az, hogy a megyei és városi törvényhatóságok egyszerre rendeztettek.

K. Alapos-e ezen ellenvetés?

F. Nem alapos, sőt a törvény első szakasza azt tanúsítja, hogy a kormány s jobboldal tiszteletben tartotta a történelmi

fejlődést, s a városokat, a melyek politika, jog és kötelezettség-nél, fogva a megyékkel egyenlők, egy és ugyanazon törvénynyel rendezte.

K. Mi a második ellenvetése a haloldalnak?

F. Az, hogy e törvény törvényhatóságok gyanánt meghagyja azon királyi városokat is, a melyek csekély népességök s vagyoni helyzetöknél fogva is képtelenek a törvényhatósági jogok gyakorlatára s az azokkal járó kötelezettségek teljesítésére.

K. Alapos-e ezen kifogás?

F. Nem alapos, mert a törvény nemcsak hogy nem akarta megfosztani jogaiktól azon királyi városokat, a melyek azoknak élvezetében voltak, sőt újabb városokat is ruházott fel törvényhatósági joggal.

K. Mi a harmadik kifogása a baloldalnak?

F. Az, hogy a bizottmány, illetőleg a közgyűlés összeállításánál a vagyonnak ad jelen államszervezetünk keretébe nem illő s szellemével ellenkező előjogot a virilis szavazat behozatalával-

K. Mit kell érteni a virilis szavazat alatt?

F. A politikai jogokkal bíró polgároknak azon jogát, hogy a kik a megyében vagy községben legtöbb adót fizetnek, már ezen kitűnő kötelezettségnél fogva a megyei bizottmány vagy községi előljáróság számának felét képezik, s választás alá nem esnek.

K. Alapos- e a baloldalnak a virilis szavazat ellen felhozott kifogása í

F. Nem alapos, mert minden társulatnak életfeltétele, hogy azoknak, a kik a társulat fentartásához legtöbb anyagi vagy szellemi tőkével járulnak, legtöbb befolyás biztosíttassék a társulat ügyeit illetőleg: e szerint méltányos, jogos és igazságos, hogy

a kik legtöbb terhet viselnek, legnagyobb befolyást gyakoroljanak a megyei vagy községi kormányzatra.

K. Akadályozza-e a virilis szavazat a közvélemény nyilvánulhatását?

F. Nem akadályozza, mert míg egy részről a legtöbb adófizetőkből, más részről választottakból alakította a megyei bizottmányokat, ez által biztosította egyrészt a vagyonnak befolyását, másrészt a közvélemény szabad nyilvánulását, és ez által biztosította a törvényhatóságok fennállását is.

K. Mi egyik fő előnye a virilis szavazat behozatalának?

F. Az, hogy a törvényhatósági jogok és kötelességek gyakorlása sok költséggel járván, a törvénynek kellett arról gondoskodnia, hogy mintegy erkölcsi kötelességévé tegye a vagyonosabb osztálynak a törvényhatóságokbani részvétet; mert ha a bizottmányi tagoknak bármily csekély fizetését állapította volna is meg, miután azoknak száma nagy mennyiségre rúg az országban, mégis tetemes költségbe került volna a bizottmányi tagok fizetése és napi költségeik fedezése. E szerint csupán a virilis szavazatok behozatala által lehetett elérni azt, hogy a bizottmányi tagok ne díjaztassanak, és az önkormányzat mégis fenttartható legyen.

K. Igaz-e azon vád, hogy a virilis szavazat megfosztja az értelmiséget a közügy elibe való befolyástól?

F. Nem való, mert az 1870. XLII. t. cikk 23. §-a úgy szól, hogy a tanárok, lelkészek, orvosok, ügyvédek, mérnökök, gazdatisztek sat. virilis szavazatnál fogva tagjai lehetnek a bizottmánynak, ha összes egyenes államadójuk, kétszeresen számítva, a nagyobb adófizetők sorába emeli őket.

K. Mi ad biztosságot arra nézve, hogy valamely testület jól igazgasson?

F. Az, hogy a testületben bíriának befolyással mindazok,

a kik a jó igazgatásra nézve különösen érdekeltek; az, hogy az igazgató-testületben képviselve legyen minden érdek; és végre, hogy az igazgatás ne legyen kitéve koronkénti változásnak az által, hogy az összes közigazgatás időnként más irányt vesz, a szerint a mint a politikai pártok változnak.

K. Mitől függ az, hogy a megye alkotmánybiztosíték legyen?

F. Attól, hogy független emberek legyenek a megyében, már pedig a virilis szavazatoknál, a melyek nem kormánykinevezés folytán jutnak a megye termébe, lehet-e függetlenebb elem? A középosztály a legfüggetlenebb elem, pedig itt a középosztály minden neméről van szó, mert nem csak a földadó adja a képességet a virilis szavazatra.

K. A virilis szavazatok ellenkeznek-e a demokratia, vagy népuralom érdekeivel?

F. Épen nem ellenkeznek, ha a demokratiát úgy magyarázzuk, a mint érteni kell. A demokratia jelleme a munka, és a ki azokat, a kik munka által maguknak vagyont szereztek, a demokratia köréből ki akarná zárni, az a demokratiát természetes jellegétől fosztaná s fosztja meg.

K. Lesz-e befolyása a virilis szavazatnak a nemzet vagyonsodására?

F. Igenis lesz, mert a kik jelenleg vagyonoosságuknál fogva virilis szavazattal fognak bírni, tartózkodni fognak a pazarlástól s kímélni fogják vagyonukat, hogy virilis szavazatukat el ne veszítsék; a kik pedig jelenleg vagyoni állásuknál fogva virilis szavazatot nem nyertek, igyekezni fognak vagyont szerezni, vagyonukat gyarapítani, hogy a közügyekbe befolyást gyakorolhassanak.

K. Mi a baloldal negyedik ellenvetése a XLII-ik törvény-cikk ellen?

F. Az, hogy a tisztviselők választását a főispánoknak adott korlátlan kijelölési jog által képzeletivé teszi.

K. Alapos-e ezen ellenvetés?

F. Nem, mert a főispánt a kijelölésnél a törvény korlátozza, mely szerint csak oly egyéneket jelölhet ki valamely hivatalra, a kik arra. képesítve vannak s tiszta jelleműek; továbbá a törvény 68. szakasza szerint minden választás alkalmával kijelölő választmány alakítandó, s csak ennek egyetértésével kandidálhat a főispán; nem áll teljén az, hogy a főispán önkénye szerint járhat el a választásoknál.

K. Mi korlátozhatja még a főispán önkénykedését a választásoknál?

F. A törvény 69-ik szakasza, a mely szerint, ha a főispán nem a felkiáltás útján legtöbb szavazatot nyert egyén nevét mondaná ki, 20 bizottsági tagnak írásban beadott kívánatára mindig elrendelendő a szavazás, a melynek eredménye feltüntetheti, hogy részrehajló volt a főispán, vagy nem.

K. Mi a főispáni hivatal?

F. Politikai állás, a melyben egyrésről hű tanácsadója a kormánynak a megyét illető oly ügyekben, a melyeknek eldöntése a kormánytól függ; más résről pedig éber őre a köztörvényhatósági érdekeknek, a melyeket mind a törvényhozásnál, mind a kormánynál előmozdítani köteles.

K. Mi kifogása van még a baloldálnak a köztörvényhatósági törvény ellen?

F. Az, hogy a költségvetés, ingatlan vagyon elidegenítése, terhes szerződések kötése, új hivatalok felállítása iránt hozott határozatok a kormányhoz jóváhagyás végett felterjesztendők; hogy a közigazgatás vezetését az alispánra s nem a megyei bizottságra ruházza.

K. Sérelmes lehet-e a megyére s megyei lakosokra nézve, ha a megyei bizottságok fontosabb s költséget igénylő határozatai a kormány jóváhagyása alá térj esztendők?

F. Semmi sérelem sem hárulhat ebből a megyére, mert a megyei határozatok hajdan is felterjesztettek a felsőbb hatóság-

hoz; de meg a kormány beavatkozása által biztosítva van az adósok nagy többsége, miszerint az őt képviselő megyei bizottság semminemű oly terhes határozatot nem hozhat s felsőbb jóváhagyás nélkül végre nem hajthat, a mi a megye összes lakosságára uj terheket róhatna.

K. Kivihető volna-e az, a mit a baloldal akart, jelesül: hogy a közigazgatást a megyei bizottság vezesse?

F. Ha figyelembe vesszük az alispánnak a törvény 58-ik szakaszában elősorolt teendőit, azonnal kitűnik, hogy kivihetetlen, mert ha a közigazgatás a megyei bizottságra bíztnék, hány bizottsági tag lenne, a ki egyes esetekben a tényálladékot sem tudja, ennél fogva a törvényt sem tudná alkalmazni a fenforgó esetre; hogy a közigazgatás hátramaradást ne szenvedjen, a megyei bizottságnak folytonosan együtt kellene ülnie, vagy legalább minden hónapban több napig tartó üléseket kellene tartani, a mi nem nevelné s élesztené, hanem utóbb egészen kihütené a közügyek iránti részvétet; ha az összes bizottság intézkednék, mulasztás, vagy sérelem esetében senkit sem lehetne felelősségre vonni, vagy pedig a bizottsági tagok nagy részének elmaradozása esetében néhány tag ragadná kezébe a közigazgatást: a törvény szellemében pedig a megyei képviselő által választott alispán felelőség mellett vezetvén a közigazgatást, nem lehet annyira tartani mulasztás, vagy visszaéléstől, vagy ha történnék is, van a kit feleltre lehet vonni.

K. Kikből alakul a megyei bizottság?

F. Felerészben a törvényhatóság területén legtöbb egyenes államadót fizető nagykorú honpolgárokból, a kik országgyűlési képviselő választásra jogosítva vannak; hason fele részben pedig a választó közönség választottjaiból, j

K. Micsoda kötelekkel kell bírnia minden bizottsági tagnak?

F. Hogy írni és olvasni tudjon, hogy két év óta a törvényhatóság területén lakott, vagy ott adót fizetett legyen; hogy a törvényhatóság javait haszonbérbe ne bírja.

K. Melyik kellék a legfontosabb?

F. Az, hogy írni és olvasni tudjon, mert ez által mintegy kényszeríti a törvény a polgárokat, hogy ha jogokat élvezni kívánnak, igyekezzenek azon ismereteket megszerezni, a melyek a jog gyakorlatára képesítik.

K. Mikép választatnak a bizottság nem, virilis szavazatú tagjai?

F. Ott, a hol a választók száma a 600-at meghaladja, választó kerületenkint eszközöltetik. A mely községben 200 választó lakik, az maga képez egy választó kerületet. Ha pedig a választók száma 200-nál kevesebb, akkor az egymáshoz közel fekvő községekből alakíttatik egy választó kerület a székhely megjelölésével.

K. Ki vezeti a választási eljárást?

F. A közgyűlés által választott kiküldött mint elnök vezeti a község által választott négy bizalmi férfúval, ezeken kívül a bíró és jegyző is jelen lenni tartoznak, hogy a választók azonoságára felügyeljenek.

K. Mire kell tekintettel lenni a bizottsági tagok választásánál?

F. Miután a megye jóléte s virágzása a bizottság lelkiismeretes működésétől s tevékenységétől függ, s miután a bizottsági tagok fizetést nem húznak: különös tekintettel legyenek arra a választók, hogy félretéve minden pártszenvedélyt, oly egyéneket válasszanak, a kik elég képzettséggel bírnak arra, hogy a köztigyekhez hozzá szólhassanak; a kik anyagi tehetséggel bírnak., hogy a költségeket maguk viselhetik; a kik annyi idővel rendelkeznek, hogy a bizottsági üléseket rendesen látogathatják s éber figyelemmel kísérhetik, szóval, a kik a közügyek iránt részvétellel viseltetvén, sem időt, sem költséget nem kímélnék.

K. Melyek a megyei bizottság fontosabb jogai és kötelességei?

F. a) szabályrendeletek alkotása,

b) a törvényhatósági, közlekedési vonalok, közművek, építkezések s a közmunka fölötti intézkedés,

kölsönvételek,

- d) a költségvetési előirányzat megállapítása s a számadások megvizsgálása,
- e) a tisztviselők s egyes küldöttségek választása,
- f) tisztviselőknek ellenőrzése, felfüggesztése s ellenők a vizsgálat elrendelése,
- g) a tisztviselők, segéd és szolgazemélyzet fizetésének szabályozása, felemelése, vagy leszállítása,
- h) új hivatalok felállítása, vagy régiek megszüntetése,
- i) a törvényhatóság kezelése alatt álló pénztárak megvizsgálása,
- k) a községektől felterjesztett, vagy felebbezett ügyek megbírálása,
- l) a felirati jog gyakorlása. Szóval mindazon ügyek, a melyeket a törvény, vagy a törvényhatóság szabályrendelete a közgyűléshez utasít.

K. Kikből áll a törvényhatóság választott tisztikara?

F. Alispán, főjegyző, jegyzők, tisztvi ügyész, árvaszéki elnök, ülnök, pénztárnok, főorvos, főmérnök, számvevő s szolgabírákból, a kik a közgyűlésen, ha nem bizottsági tagok is, szavazattal bírnak.

K. Mire kell tekintettel lenni a tisztviselők választásánál!

F. Arra, hogy a megválasztandó tisztviselő szeplőtelen jellemű legyen, elegendő szakképzettséggel bírjon, a megye iránt érdemeket szerzett, munkásságáról ismert, részrehajlatlan, emberséges, igazságos, mind felülről, mind alulról független, eljárásában pontos, a közügyek iránt érdekléllel viseltető s pártszenevély. nélküli legyen.

K. Melyik a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény fénypontja?

F. A bizottsági tagok és tisztviselők felelősségéről szóló VI-ik fejezet, a mely szerint a tisztviselő mindazon kárért, a

melyet hivatalos eljárásában akár cselekvése, akár mulasztása által szándékosan, vagy vétkes gondatlanságból az államnak törvényhatóságnak, községeknek, egyeseknek jogtalanul és illetéktelenül okoz, felelős. Ha a tisztviselő illetékes meghagyás szerint járt el, a kártalanítási keresetek mindig azok ellen intézendők, a kik a törvénytelen cselekvényt elrendelték. A bizottság tagjai, a kik a törvénytelen határozathoz járultak, a károsult irányában egyetemlegesen felelősek, a miből világosan következik, hogy mind a tisztviselő nagyon megfontolva fog hivatalában eljárni, hogy mind a megyei bizottmány nagyon megfontolva fogja határozatait hozni, hogy azok káros következéseket ne vonjanak maguk után.

K. A törvényhatóságok rendezéséről szóló törvény mellett melyik törvénycikk érdemi megkülönbös figyelmünket?

F. A községek rendezéséről alkotott törvénycikk; mert ez rendezi az eddig zilált községi viszonyokat, községi életet teremt, s a községeket önállósággal ruhazza fel.

K. Mi szempontból indult ki a jobboldal a törvény alkotásánál?

F. Hogy a község ezentúl is a megye kötelékében hagyassék, a mely egyrészt biztosítsa magában a községben a szabad fejlődést, másrészt pedig biztosítéka legyen az állami élet és közigazgatás érdekeinek is. E törvény megadja a községeknek mindazon önállási feltételeket, a melyek az önkormányzatra szükségesek, a megye beavatkozását s a kormány felügyeletét nem korlátozza annyira, hogy az magának az önkormányzatnak kárára váltnék, biztosítván mindazáltal a községet az eddigi gyámkodás ellen.

K. Mit kell érteni a község alatt í

F. *a)* azon városokat, amelyek rendezett tanácssal bírnak;
b) a nagy községeket (mezővárosok és nagy faluk), a melyek rendezett tanácssal nem bírnak ugyan, de a törvény által rájuk ruházott teendőket saját erejükből teljesíteni képesek;

c) kisközségeket, a melyek a törvény által a községekre ruházott teendőket korlátolt anyagi viszonyaik miatt saját erejök-ből teljesíteni nem képesek, és e végből más községekkel kell szövetezniök. E szerint nem a népesség, hanem a képesség véteftik az osztályozás alapjául.

K. Mik a község jogai és kötelességei?

F. Saját belügyeit a törvény korlátai közt önállóan intézi, határozatait saját közegei által végrehajtja, s foganatosítja a törvény, törvényhatóság s kormány rendeleteit. A község határozatai ellen felelbbviteli hatóság a megye, a megyétől a kormány. Egyébiránt egyesek, vagy községek sérelmeik orvoslása végett folyamodhatnak egyenesen az országgyűléshez.

K. Kik tartoznak a községi hatóság alá?

F. Mindazok, a kik a községben s annak területén laknak, vagy tartózkodnak, s azoknak minden vagyonuk. E tekintetben a községek tekintélye emelkedett, mert a jogegyenlőség elvénél fogva nemesség és papság ugyanazon hatóság alatt áll, mint a többi honpolgár.

K. Meddig terjed a község hatásköre í

F. a) Saját belügyeiben szabályrendeleteket alkot;
 b) határozatait végrehajtja;
 c) rendelkezik a község vagyona fölött;
 d) községi adót vet ki és hajt be;
 e) gondoskodik a községi iskolákról;
 f) kezeli a tűz, közrendőrségi és a szegény ügyet sat.; de csak a törvényhatóság jóváhagyása után hajtathatik végre minden oly határozat, a mely a községi adó kivetésére, a községi vagyon elidegenítésére, új hivatal állítására sat. vonatkozik. Ha a törvényhatóság megtagadja a jóváhagyást, a ministeriumhoz lehet felelbbezni.

K. Megszorítása-e az a községi önkormányzatnak, ha a község határozatai a megyei bizottsághoz terjesztendők?

F. Épen nem, sőt e szakasz megvédi az egyes egyén jogait a község ellenében. De nem is lehet az máskép, mert ha a megye hasonló határozatai jóváhagyás végett a kormányhoz terjesztetnek, nincs abban semmi megalázó a községre nézve, ha viszont az ő határozatainak a törvényhatósághoz kell terjesztetniök, és ez épen nem nevezhető gyámkodásnak, mert ez a törvényhatóság-felügyeleti joga.

K.. Üdvös volna-e a polgárookra nézve, ha a község oly korlátlan önkormányzati joggal Urna, hogy semminemű határozatait Sem kellene törvényhatósági jóváhagyás alá terjeszteni?

F. Épen nem volna, sőt a legnagyobb visszaélésekre adhatna alkalmat, ha a község túlcsapásai ellen nem lehetne gátot vetni, mert alakulhatna valamely községben oly lelkiismeretlen képviselő-testület, a mely a község törzsvagyonát elidegenítené, haszontalan célokra nagy kölcsönöket venne fel, az egyeseket céltalan kiadásokkal túlterhelné: igen üdvös tehát a törvény azon intézkedése, hogy a község minden, különösen pénzkérdéseket illető határozatai feltérje etessenek a törvényhatósághoz, a melynek bizottságában mintegy ellenőrül ott ülnek a megyebeli községek választott képviselői.

K. Mi módon gyakorolja a község önkormányzati jogát?

F. A községnek, valamint a törvényhatóságnak képviselő-testülete személyi és vagyonképviseletből áll, csak hogy a vagyonnak a községi képviselőtestületben nem politikai joggyakorlat engedtetik, hanem befolyás a községi élet vezetésére. A község üdve kívánja, hogy azok, a kik a községi képviseletnek a legtöbb adófizetés alapján válnak tagjaivá, a választott képviselőkkel együtt az egész község érdekeit képviseljék. A választás alá nem eső képviselő virilisszavazattal bírónak neveztetik, és felerészben ezek, másik fele részben a választottak együttesen vezetik a község önkormányzatát, felelősek lévén mindennemű

intézkedéseikért, a melyeket a község nevében mint annak megbízottjai tesznek.

K. Hány községi képviselőt választ minden község f

F. A községi képviselők számát a népesség szabályozza. Minden száz lélek után egy képviselő számíttatik, de úgy, hogy a kis község tíz, a nagy község húsz és a rendezett tanácsú város negyvennyolc képviselőnél kevesebbet bármily csekély számú népesség mellett sem választhat, mert ennyire okvetlenül szükség van. Miután a képviselő-testület fele a legtöbb adófizetés alapján a törvény erejénél fogva lesz képviselővé, természetes, hogy a fentebbi számnak csak fele választandó.

K. Hogyan megy végbe a községi képviselő-választás f

F. Nagy és kis községekben a szolgabíró elnöklete alatt, a ki mellé 4 bizalmi férfiú választatik, s ezek előtt történik a választás szavazatlapok által, úgy mint a törvény rendeli.

K. Ki a képviselő-testület elnöke?

F. Nagy és kis községekben a bíró, akadályoztatása esetében a helyettesbíró. A. gyűlések számát és idejét a község állapítja meg; de minden községben tavasszal a múlt évi számadások megvizsgálása és minden ősszel az évi költségvetés megállapítása végett okvetlenül közgyűlést kell tartani. Rendkívüli gyűlést annyiszor tart, a hányszor a körülmények igénylik.

K. Micsoda fontos változást hozott he a községi törvény a jegyzőket illetőleg?

F. Azt, hogy a jegyző ezentúl az előjáróság tagja és így szavazatot gyakorol a községi ügyekre, továbbá, hogy rendes fizetést hűz, és hogy hivatala életfogytáig tart és így elmozdíthatlan, kivéve a törvényben megszabott eseteket,

K. Melyik a községi törvény fénypontja?

F. Az, hogy a községi előjárók, épen úgy, mint a törvényhatósági bizottsági tagok, mindazon kárért, a melyet hivatalos

eljárásukban akár mulasztás, akár cselekvés által bárkinek okoznak, felelősek, a mely intézkedés sok visszaéléstől vissza fogja tartani az oly előljárót, a kinek kedve vagy hajlandósága volna kicsapni a törvény korlátai közül.

K. Micsoda magasabb szempontból kell tekinteni a községek rendezéséről szóló törvényt?

F. Egy becsületes községi törvény az ország polgárait nézve oly nagy jelentőségű, mint az egyénre nézve a nagykorúsítás. Nálunk 1848-ig a földesúr és úri szék gyakorolták a községek kormányzatát; ez 1848-ban a vármegyére hárult, s a községek kezére csak a községek rendezéséről szóló törvényt ruházta át. Most a községek kezében van, hogy mikép rendezzék saját ügyeiket, jaj nekik, ha csábítók által magukat tévútra vezetetni engedik; üdv nekik, ha saját lábukon járva, ezen törvény értelmében rendezik belügyeiket. Hajdan el volt különítve a haza fogalma fiainak összeségétől, ma más a fogalom, a haza minden fia képezi a hazát. Magunkért tegyünk s akkor tettünk a hazáért. Járjunk a törvény ösvényén, minden pártszenvedély nélkül válaszszuk meg felsőbb s községi tisztviselőinket, engedelmeskedjünk azok rendeleteinek, ne vonjuk meg filléreinket a közjótól, a mely községünk felvirágzását eszközözi; tartsunk virágzó iskolákat, alakítsunk lélek- és szívnemesítő intézeteket, egyesületeket, ne irigyeljük a gazdag jólétét, ne menjünk el hidegen a szükséggel küzdő nyomorult mellett, hanem legyünk emberek, hazafiak s keresztyének, s a községek fel fognak virágozni.

K. Micsoda korszakot élünk most?

F. Az átalakulás korszakát; íme most rendeztetek az eddig árva községek, most rendeztetett a múlt kor sallangjaival cifrálkodó megye, most rendeztetek az első folyamodású törvényszékek és járásbíróóságok, hogy új alakot, új lendületet adjanak az 1848 után régi formáját elvesztett magyar alkotmánynak. Ha a nemzet többsége nem gyámolítja azon kormányt, a mely az átalakulás nagy művét megkezdte: akkor ne vádoljon senki mást mint önmagát, ha sorsa jobbra nem fordult.

K. Kik állanak most a kormány élén?

F. Gróf Andrassy Gyula miniszterelnök; dicsőült báró Eötvös József vallás- és közoktatási miniszter helyett Pauler Tivadar Lónyay Menyhért pénzügyi miniszter helyett Kerkapolyi Károly gróf Mikó Imre közlekedési miniszter helyett Tisza Lajos; báró Wenckheim Béla belügyi miniszter helyett Tóth Vilmos; Gorove István kereskedelmi miniszter helyett Szlávy József; Horváth Boldizsár igazságügyi miniszter helyett Bittó István; gróf Festetics György ő Felsége személye körüli miniszter helyett báró Wenckheim Béla.

K. Mi a kötelességünk ezen Ministerium iránt?

F. Az, hogy teljes bizalommal viseltessünk irányában, s legyünk meggyőződve, hogy minden tettel s intézkedéssel csak a közhaza javát s boldogságát kívánja előmozdítani, és ha egyesült erővel támogatjuk: a mindnyájunk által óhajtott siker nem fog elmaradni.